

égi terasz

az MVM-székház átépítése

szöveg: Szegő György
fotó: Häider Andrea

A 20. században az építészet szakított a középület-formálás palota-tradíciójával. Az ókori mintákat követő, szinte kizárólag szimmetrikus alaprajzi és homlokzati elrendezés helyett a monumentalitás új lehetőségeit kereste. Először a családi háznál tűnt fel az a horizontális kompozíció, amely a teljes homlokzaton belül olyan alá-fölérendeléssel élt, mint

F. L. Wright a chicagói Robie-háznál (1909), a finom plastikájú, teraszokkal, mellvédekkel operáló egységes tömeget az egyik oldalra elhúzott, nagy, üvegezett, zárt veranda uralja. A szintén üvegezett, oldalra húzott zárterkély vertikális típusának őse a W. Gropius–A. Meyer-léle Fagus művek bővítése (1911–14). Kevésbé merész, inkább a történeti formákhoz köthető újítás a Málnai Béla tervezte budapesti, Nádor utcai bankpalota sarok-zárterkélye (1912). Mies van der Rohe Klara Zetkin-emlékműve (1926) a horizontálisan komponált aszimmetrikus architektúrák őstípusa. Igazi avantgárd terv maradt El Liszickij Felhővasaló terve (1926), ahol a két tornyot valószínűtlenül nagy konzolkiülésű, üvegezett

A teliüveg doboz tere és a pontmegfogású üvegfal részletei a város tornyaival
The glass box and the details of the point-fastened glass wall, with the towers of the city

teraszszintek koronázzák. Roppant horizontális üvegverandát terveztek Vesznyin és munkatársai a dnyeperi vízierőmű gátjának folyószélességű főhomlokzatára (1927). Szelídebb, jól felismerhetően hazai rokona ennek a teli faltömeg-áttört üvegterasz ellentétpárnak Lauber és Nyíri Szabadság téri irodaházának főhomlokzata (1939) vagy ugyanebből az évből a Rimanóczy-Hidasi-Papp tervezte volt Postaigazgatóság épülete a Dob utcában. Mindkét pesti ház az ablakosztás raszterét a kőburkolat kiosztásával egy síkban tartó homlokzat „fal” karakterét aszimmetrikusan elhelyezett kiugró kubussal, üvegezett zárterkélyvel bontja meg. Ugyancsak ebben az évben építi Rimanóczy Gyula a Mester utcai Szakorvosi

rendelőt, ahol a fenti elv igazi monumentalitást is ad a háznak. A mütök konzolosan kiülő blokkját egységes üvegsíkokkal fogja össze és bravúrosan hajlítja át a Dandár utcai front felé. A rendelőintézet talán e típus legjellegzetesebb korai hazai példája. Magyarországon a szocreálnak a palota-tradíciók felé forduló, a modernnek szabad plasztikai formálásával szemben álló ideológiája miatt hosszú időn át szünetel a „Fal kontra Lyuk” sémát alkalmazó nagyszabású kompozíciókísérlet-sorozat. Az utolsó efféle megoldás az 1948-as – éppen most ugyancsak felújított – MÉMOSZ Székház terve volt. Külföldön azonban továbbra is folyamatosan következtek a talán máig szenzációnak számító merész kísérletek. Végletes pél-

dája az ilyen aszimmetrikus, „horizontális torony” konzolterasznak Wright felfelé szélesedő terasz-spirálja, a Guggenheim Múzeum New Yorkban (1957–59) és a csak részleteiben aszimmetrikus BBPR tervezte Torre Velasca Milánóban (1959). A 60-as években Louis Kahn, Paul Rudolph és Ulrich Franzen számos egyedi plasztikaként formált, a legfelső szinten kiszélesedő teraszemeleteket, kiugró dobozokat komponált szerte az USÁ-ban (Kutató Laboratórium, Pennsylvania – 1957–61, Cornell Egyetem Laboratóriuma, Ithaka – 1968, Kormányzói Központ, Boston – 1963–69). A legmerészebb, az elvet egy házon is többször ismételve halmozó megoldással Kallmann és McKimmell élt a Bostoni Városházánál (1969).

Az előbbi építészek működése „új brutalizmus” néven világszerte erős kisugárzással rendelkezett akkor, a hatvanas–hetvenes évek fordulóján. Magyarországon is megjelent az az irodaház-típus, amelynek tetején a tárgyaló, az étterem vagy a nagyelőadó olyan „ház a házon” modell szerint „haraptak rá” a főtömegre, ahogyan azt szerte a világon elirigyelték a tervezők az amerikai példák láttán. Budapesten ekkor, a 70-es évek elején ennek az architektúrának kevésbé szimbolikus – de akkor nekünk mégis lélegzetelállítóan ható – variánsai voltak, például az Ajtósi Dürer sor 10-ben épült – szintén néhány éve átalakított – irodaház, az egykori Schönherz Zoltán úti

A kongressusi és a szekciótér nyitott-zárt téregváltása izgalmas feszültséget teremt!
The closed-open space complex of the congress and section halls creates an exciting tension!

ÁFOR irodaház – ez a konzolos doboz a kivitelezés közben le is szakadt – vagy éppen az MVM-székház. Az utóbbit 1970-ben a TTI tervei alapján építették. Ezt az irodaházat most több ütemben átépített a tulajdonos Magyar Villamos Művek, a hazai energiapiac egyik meghatározó szereplője. A Mobilia Kft. építésszei fentről kezdték az átalakítást: a 8. emeleti konyha-étterem, a 7. emeleti vezetőirodák és -tárgyalók, valamint a kongressusi és szekciótér felől. Az eredeti épülettömeg két egymáshoz tapadó hasáb formából áll, amelyek közül a Fő utca felé harántfalas bütüvel zár a belső, a kis utcára néző külső kubusé maga a főhomlokzat. Ez a tömeg a Várszoknya felé visszahúzott, kis teret is hagy a főbejárat előtt. Legfelül azonban éppen ezen az egyensúlyi ponton egy konzolosan kiülő, a beve-

zetőben elemzett módon, aszimmetrikusan komponált „doboz” uralta a házat, és meglehetősen előnytelennül „nyomta” a környék finomabb raszterben nőtt városképi elemeit is. A frissen elkészült, pontmegfogású üvegburkolattal kialakított „égi terasz” a ház karakterét megőrizve, a mai technológiák adta lehetőségekkel élve feljavítja a ház eredeti koncepcióját. Falak és nyílások ütköztetése most tovább polarizálódott, úgy, hogy egy tetőterasz légies üveghej burkolata, a kortárs építészet transzparens szelleme és a néhai modernizmus prefab parapet paneljeinek-pillérei- nek vastkosabb anyagai érzékletesebben ütköznek. Azaz, a tervezők most kiteljesíthették az 1970-es eredeti koncepciót.

Az ilyen, a közelmúlt építészetén alapuló rekonstrukciók esztétikai – nem jogi vagy érzelmi – szempontból

megbízó: Magyar Villamos Művek Rt.
vezető tervező: Zakariás András
társtervezők: Romhányi Péter, Sas Marcell
építész munkatársak: Olbert Krisztián, Varga Péter
üvegszerkezeti munkatárs: Stocker György,
Relth András
statika: Schreiber József
gépészet: Kálmán Zsolt
elektromos tervező: Somogyi Gábor
generálkivitelező: MASZER Rt.

Pontmegfogásos üvegszerkezetek szállítása,
szerelése: Lattmann Üveg Kft.,
1112 Budapest, Kőérberki út 36.,
tel.: 309-0640, 309-0641, fax: 310-5176

Egyedi üveglapos lámpák szállítása,
vezetői irodák bútorozása:
M Line Design, 1025 Budapest,
Törökvesz út 87-91., tel./fax: 345-8454

éppen ezen a ponton kritikusak. Az a kérdés, hogy hozzátesznek-e a tervhez valamit a ház primer eszméjének keretei között vagy elvesznek abból, netán semmibe veszik azt. A válasz jelen esetben egyértelműen pozitív. Egyrészt a Dísz tér felől lefelé sétálva azt tapasztalom, hogy a tető-építmény légiessé vált, úgy ül a ház foglatában, mint egy gyűrűben az ékkő. Hasonló a hatás a Duna felől is. Természetesen a mindenkor ég színének, a napjárásnak függvényében változó ez a visszatükröződés-fényelnyelés optikai jelenséggé, „hasznosító” látvány. Másrészt pozitív a változás belülről is. A fő attrakció a két szint belmagasságú teliüveg doboz. A két harántfal közé fogott, 150 m²-es kongresszusi terem exkluzív építészeti koncepció. A korábbi, kis belmagasságot nyújtó, beázó lapostető elbontása után most egy konzolosan befogott acélrácsos tartó a látható szerkezet, amelyet bowdenes feszítőművel merevítettek a tervezők. A pontmegfogású üveghej diszkrét, de mégis jól érzékelhetően befelé dől, és ez még bravúrosabban könnyedé teszi az üvegfelületet. A CO hegesztett tartók és azok DB 702-es „eisenglimmer” dukkózott felülete a mikrodetailek coracél fémrészleteivel, a színezett biztonsági üveggel, a perforált alumellakkal éppen a hetvenes évek álmanak, az akkor csak a sci-fi világában létező fantasztikus repülőszereknek a dizájnját hozzák. És egy lélegzetállítóan új panorámát a Vegyészertömb tetősíkjá felett. Az anyagtalan hatással ellentétes viszont a dukkózott MDF-burkolat, illetve a hasonló borítású harmonika ajtók – amelyek a két szekció terem mé való egybenyitását szolgálják –,

utóbbiak szürke eleganciájú berendezése tovább fokozza az összhatás lebegő feelingjét.

Az Iskola utca felé néző homlokzaton egy VIP-tárgyaló zárja az új téregyüttest. E kerek alaprajzú térhez érintőszzerűen simul a szinkrontolmácsok szobája, amely kétfelé is működőképes. Egy szinttel lejjebb, az elnöke vezérigazgatói iroda zárja a titkárságok és a tanácsadó térsorát. A két egymás fölötti vezetői, illetve VIP-iroda, a külső homlokzaton finoman ívelő üveg zárterkélyvel egybefogott módon hozza a „nagy truváj” kisvárosi, a Vár beépítéséhez illő tradicionális léptékű zárt üvegerkély-változatát. Ha az átalakítás további ütemei – beleértve a főbejárat ugyancsak felújításra érett építészettét – ezzel a bátor, de a régi „lényegét” tisztelő, érzékeny módon folytatódna, az MVM-irodaház az újragründoló átalakítási hullám pozitív példájaként vonulhat be a város- és az építészettörténetbe.

Bowdenes rácsostartók, harántfalak és üvegsíkok egy rafinált transzparencia képkeretét alkotják
Cabled trusses, cross-walls and glass planes create a subtle picture-frame of transparency

Sky terrace

MVM headquarters reconstruction

text by: György Szegő / photos by: Andrea Häider

A harántpillérek pengéi, a keretnélküli üvegajtók és a fényterelő armatúrák együtthangzása a kortárs építészeti zene nyelvén szól

The edges of the transversal pillars, the frameless glass doors and the light deflectors are orchestrated in the musical language of contemporary architecture

In the 20th century, public building design broke away from the tradition of palace architecture. In place of floor plans and elevations modelled on the ancients and ubiquitously symmetric, new modes of monumentalism were sought. Horizontal compositions, with the whole frontage arranged into a hierarchy, first showed up in private houses like F. L. Wright's Robie House in Chicago (1909), where the finely-modelled, uniform masses with terraces and parapets are dominated by a large glazed-in veranda along one side. The vertical type of the closed side balcony, also glazed, is the Fagus Works extension by W. Gropius and A. Meyer (1911-14). A less daring refurbishment, more closely linked to historical forms, is the closed corner balcony of the bank building in Nádor utca, Budapest (1912). Mies van der Rohe's monument to Klara Zetkin (1926) is the prototype of horizontally-composed, asymmetric architecture. A truly avant-garde plan was El Lisitsky's Cloud Iron plan (1926) in which the two towers are crowned by improbably large cantilevered glazed terrace levels. An extremely horizontal glass veranda was designed by Vesznigin and associates for the main frontage of the river-wide dam for the Dnieper hydro-electric works (1927). A tamer, familiar domestic relation of this oxymoron of closed wall and open glass terrace is the main frontage of Lauber and Nyiri's Szabadság tér office building (1939), or the former Head Post Office building in Dob utca designed in the same year by Rimanóczy, Hidasi and Papp. Both of these Pest buildings break the "wall" character of the frontage holding the grid of windows in the same plane as the facing stone by an asymmetrically-positioned projecting cube and long bay window. Also in that year, Gyula Rimanóczy built the Surgery in Mester utca, where the above principle also lends the building a true monumentalism. The operating theatre block set out on cantilevers is held together with glass strips and spectacular bent over towards the frontage on Dandár utca. The Clinic is perhaps the most distinctive example of its type in Hungary during that period.

In Hungary, the socialist-realism ideology that veered towards palace architecture and away from the free modelling of the moderns imposed a long pause in the series of large-scale compositions employing the "Wall versus Hole" schema. The last such design was the 1948 plan for the MÉMOSZ Headquarters that have just been refurbished. In other countries, the daring experiments continued, with results still regarded as sensational. The ultimate examples of such asymmetrical cantilevered terraces - "horizontal towers" - are Wright's upwardly widening terrace spiral on the Guggenheim Museum in New York (1957-59) and BBPR's Torre Velasca in Milan (1959), which is only asymmetrical in its detailing. In the 1960s, many terrace levels and projecting boxes widening out at the top, all highly individualized in form, appeared throughout the USA, the work of Louis Kahn, Paul Rudolph and Ulrich Franzen (Research Laboratory, Pennsylvania-1957-61, Cornell University Laboratory, Ithaca-1968, Governor's Headquarters, Boston-1963-69). The most daring design, repeating the principle several times on one building, was Kallman and McKimel's Boston City Hall (1969). The work of the above architects had a powerful impact across the world under the name "New Brutalism" at the turn of the sixties and seventies. In Hungary, too, there appeared a kind of office building where the boardroom, restaurant or lecture hall "bit into" the main structure on the "building on a building" model that had developed in America and was admired by architects across the world. Less symbolic variants of this architecture appeared in Budapest at the beginning of the 1970s. For us, though, they were breathtaking enough, like the office building at no. 10 Ajtósi Dürer sor, converted a few years ago, the former ÁFOR office building on Schönherz Zoltán út - a cantilevered box that collapsed during construction - and indeed the MVM headquarters. The latter was built in 1970 to plans by TTI, and is currently being reconstructed in several phases by its owner, Hungarian Electrical Works (MVM), one of the dominant forces in the Hungarian energy market. The architects of Mobilia Kft. started the

A VIP-tárgyaló öblös terei és a közlekedőterek karcsú áramlása megújítja a hetvenes évekbeli modernizmus eredeti hangulatát

The curved spaces of the VIP meeting room and the compact flow of the connecting spaces updates the original atmosphere of nineteen-seventies modernism

transformation from the top, with the 8th-floor kitchen and restaurant, the 7th floor executive offices, boardrooms, and conference and section halls. The original building consists of two cuboids attached to each other, the inside block facing towards Fő utca with a cross-wall, and the main frontage is on the external cube facing the side-street. This block is slightly drawn back towards the Castle fringe, leaving a little area in front of the main entrance. This focus point of the building was formerly topped by a cantilever-mounted, asymmetrically-composed "box" of the kind discussed above, whose dominating presence had a somewhat oppressive effect on the finer grid of the surrounding cityscape. The new point-fastened glass-shelled "sky terrace" retains the character of the building but takes advantage of modern technology to improve on the original concept. There is now a heightened polarization between the airy glass roof terrace, infused with the transparent spirit of contemporary architecture, and

the old modernist prefab parapet panels and pillars. What the architects have done, then, is to finally realize the original 1970 concept. In terms of aesthetics, leaving aside legal or emotional issues, this is the critical point for such reconstructions of architecture from the recent past. The question is whether the initial ideal of the building is enhanced by the new design, or diminished, or even expunged altogether. The answer in this case is definitely positive. Approaching from Dísz tér, the transparent roof superstructure is seen to sit lightly atop the building like the jewel on a ring. It presents a similar effect to the view from the Danube. Of course, by "utilizing" the optical phenomena of reflection and absorption, this effect changes with the colour of the sky and the position of the sun. The change inside is also positive. The main attraction is the ceiling-to-floor glazing of the two floors. The 150 square-metre congress hall fitted between the two transverse walls is an exclusive architectural concept.

The old leaking flat roof, with its restricted ceiling height, has been replaced by a visible cable-stiffened steel truss structure held on cantilevers. The "point-fastened" glass shell discreetly but perceptibly tilts inwards, conjuring further lightness into the glass surface. The CO welded brackets sprayed with DB 702 "eisenglimmer", the stainless steel micro-details, the tinted safety glass and the perforated aluminium lamellas have brought to reality a dream that in the seventies was just aerospace and science fiction. Not to mention the breathtaking new panorama over the roof of the Vegyészert building. Contrasting with the materialless effect is the sprayed MDF cladding and the similar concertina doors that joint together the two section halls, the grey elegance of the latter further enhancing the floating feeling of the whole. On the Iskola utca frontage, there is a VIP meeting room at the end of the new building. Tangentially pressed against this round space is the interpreters' room, which can be

operated both ways. One floor lower, the Chairman-CEO's office is at the end of the secretariat and advisors' accommodation. The executive and VIP offices, one above the other, coupled with a subtly curving bay window on the exterior frontage, assume a more traditional scale fitting into the Castle District surroundings, and constitute the small-town version of the "main event". If the subsequent phases of converting this building - including the main entrance architecture, also ready for a facelift - follow this brave but respectful-to-the-past approach, then the MVM office could find a place of merit in the architectural history of the city as a positive example of the current wave of make-over-conversions.

Client: Magyar Villamos Művek Rt.
Chief architect: András Zakariás
Associate architects: Péter Romhányi, Marcell Sas
Contributing architects: Krisztián Olbert, Péter Varga
Glass structure: György Stocker, András Reith
Structural engineering: József Schreiber
Utilities: Zsolt Kálmán
Electrical design: Gábor Somogyi
Prime contractor: MASZER Rt.

Üveg nélkül a falnál véget érne a világ

LATTMANN Saint-Gobain
Glass Solutions

ECCULT

**SAINT-GOBAIN
GLASS**

Lattmann Üveg Kft.

1112 Budapest, Kőérberki u. 36.
Telefon: 309-0640, 309-6041 (Titkárság),
309-5590, 309-5599 (Kereskedelem),
309-5597, 309-5598 (Gyártási Divízió)
Fax: 310-5176
E-mail: lattmann@lattmann.hu

LUMINA
BELUX

VÁLASZFALAK, BÚTOROK, LÁMPÁK – FORGALMAZÁSA KIVITELEZÉSE
TERVEZÉS – MOBILIA KFT.

ESTEL FREDERICA
AIRON FRITZ HANSEN
SEDUS HANSEN AND SORENSEN
MAGNUS OLESEN

M line
DESIGN

BEMUTATÓTEREM:
RÓZSADOMB CENTER
II., TÖRÖKVÉSZ ÚT 87-91.
TEL./FAX: 345-8454

ISODESIGN®

**RELUXÁK-ROLETTÁK-PLISZÉK
ÚJ ABLAKBARÁT GENERÁCIÓ
A SYBA-TÓL AZ OSZTRÁK
WO&WO LICENSE ALAPJÁN!**

MINTHA AZ ABLAKBA SZÜLETETT VOLNA...

**REJTETT MOZGATÓSÍN, BÁRMELYIK
KERETHEZ JÓL ILLESZKEDŐ FEDLAPPAL!**

- Kezelés egyetlen vékony gyöngylánccal, ami kivezetve a keretre feszül rá!
- Egyszerű szerelés, minden rögzítőelem így a feszítőhuzal is - rejtve marad!

**Szalagfüggönyök, biztonsági aluredőnyök
• külső lamellás, rolettás és télikert árnyékolók
• napellenzők • szunyoghálók**

SYBA NAPVÉDELEM KFT. 2011 Budakalász, Szentendrei út 1-3.
Tel.: 06/26-540-271 Fax: 06/26-340-364 E-mail: syba@axelero.hu www.syba.hu

ELÜNK JOBBON JÁR!

**Csaphornyos
és készparketta
gyártása és forgalmazása
ISO 9002
minőségbiztosítási
rendszerben.**

- **PARKETTA MINTABOLT:**
8300 Tapolca, Keszthelyi út 10.
Tel.: 87/ 510-220, Fax: 87/510-221
- **PARKETTA RAKTÁRBÁZIS:**
1095 Budapest, Máriássy u. 4-6.
Tel.: 215-6357
- **TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:**
Bakonyi Erdészeti és Faipari Rt.
Tapolcai Parkettagyára
Tel.: 87/ 511-011, Fax: 87/ 411-131
E-mail: zhparket@elender.hu
www.befagparketta.hu